ZANA GALALI

بۆ کاکی بەڕێز ئاری جەبار گلەییەک و چەند ڕونکرنەوەیەک

نووسینی :زانا گەلاڵی نەرویژ
zanagalali@hotmail.com

لەم ڕۆژانەلەسایتی کوردستان نێت برایەک بەناوی ئاری جەبار بابەتێکی بڵاو کردەوە لەژێر ناونیشانی (بۆ خاتوونی بەڕێز پەیمان عومەر گلەییەک و چەند پرسیارێک) کەچەندی لێ ی وورد بوممەوە هیچ شتێکی وام نەدۆزیەوە کەشایەنی ڕەخنەگرتن بێت جگە لەهەڵبەستنی چەند قسەیەکی ناڕاست بەر لەوەی باس لەنوسینەکەی بکەم باس لە کورتیەک لەسەر بەرهەم و کارو چالاکیەکانی هونەرمەندی ناودار خاتوو (پەیمان عومەر) دەکەم هونەرمەند لەساڵی1964 لەشاری سلێمانی لەدایک بووەلەساڵی 1984 چۆوەتەپەیمانگەی هونەرەجوانەکان بەمەبەستی فێربونی زانستی مۆزیکا ، پەیمان عومەر توانیویەتی زیاتر لە 30 ساڵ کاری هونەری ڕەسەنایەتی گۆرانی کوردی بپارێزی جگەلەمەش لە سەردەمانێک هاتۆتە نێو دنیای هونەر، کە کاری هونەری بۆ کچان کارێکی مەحاڵ بوو هەروا بۆ کوڕانیش کارێکی ئاسان نەبوو ، ڕاستەپێش پەیمان چەند کەسانێک هەبوون کەچالاکی هونەریان ئەنجان دەدا ، بەڵام پەیمان عومەر بە یەکەم ئافرەتی سۆرانی دادەنرێت لەکوردستانی باشوور کە زیاتر لە 30 ساڵەکاری

هونەری دەکات تاکوو ئێستاش بەردەوامە جگە لەمەش پێشەنگ و پڕ بەرهەم بووە هەموو ساڵ بەرهەمی خۆی هەبووە هونەرمەند بەدەنگە زوڵاڵەکەی توانی وەڵامێک بێت بۆ هەموو ئەوانەی کەژن لەنێو چوار دیوار زیندان دەکەن ئیسپاتیش بکات کەژن هیچ شتێکیان لەپیاو کەمترنیە . خاتوو پەیمان بەدەنگە زوڵاڵەکەی توانی جێگەی خۆی لەدڵی هەموو کوردێک بکاتەوە .

پەیمان عومەر بەیەکەم ئافرەتی کورد دادەنرێت کەبەدوو گیانی بێتەسەر شانۆ و گۆرانی پێشکەش بکات کەئەمەش لەکۆتایی ساڵی 1992 بوو ، هەروەها بە یەکەم ئافرەت دادەنرێت کە بەهەورامی گۆرانی ووتووە کە ئەمەش لەساڵی 1992 بوو ، جگە لەمەش بەشداری هەبووە لەچەندین بۆنەی نەتەوەیی تەنانەت لەکاتی ڕژێمدا گۆرانی سیاسی ووتوویەکێ لەوانە (چرا هەڵکەن) کەشیعری مامۆستا ئەحمەد سالار و ئاوازی مامۆستا ئەنوەر قەرەداغی بوو . مەبەستی من لەم نوسینەوەڵامێکە بۆ هەموو ئەوانەی
قەڵەمەکانیان بۆ شەڕە جنێو وەیان ڕەخنەگرتنی بێبنەما بەکار دێنن بەبێ ئەوەی بەڵگەکیان لەدەستەوەبێت وەیان شارەزاییەکی سەرەتاییان لەبارەی کەسێکەوە هەبێت ، کەچی ڕەخنە دەگرن یاخود قەڵەمەکەیان لەبەرژەوەنی گەلەکەیان بەکار نایەنن دەکەونە شەرانگێزی و بۆ پاشەکشەکردنی نوسەران لە نوسینەکانیان یاخود هونەرمەندان لەهونەرەکەیان وەیان شێواندنی مێژوی گەلەکەیان یەکێ لەوانە کاک (ئاری)-ە بۆیە

دیارە زۆر هەوڵمدا کەبێدەنگ بم بەڵام شێواندنی مێژوو بێدەنگ بونم کارێکی ئاسان نەبوو ، دیارە قسەکردن لەسەر مێژوو کارەکی ئاسانیە منیش ئەگەر چەندین بەلگەیان سەرچاوەکم لە بەردەست نەبیت ئامادەنیم دێرەک بنوسم و خۆم شەرمەزاری مێژووی هونەری میللەتەکەم بکەم بۆیە بەپێویستی دەزانم وەڵامێکی زۆر کورتی بدەمەوە لەسەر ئەم نوسینەی کەبەداخەوە فرِی بەسەر رِەخنەگرتنی بنیات نەرانە نەبوو زیاتر ئەوەی کاک ئاری توورِەکرد بوو گوایە خاتوو پەیمان عومەر رِۆڵی شارەحەیاتەکەی کاک ئاری بەرز نەنرخاند بوو لەهاندانی لەکارە هونەریەکەی وەک ئەوەی زیاتر خۆی بەقەرزاری دایک و باوکە کۆییەکەی زانیووە دیارە سەرەتای نوسینەکەی بەمەدەست پێدەکات کەبەرنامەی (ئەزموون)

شێرزاد عەبدول رِەحمان لەکەناڵی ئاسمانی زاگرۆس کەکاک شێرزاد یەکێ لەپرسیارەکانی کەئارِاستەی هونەرمەند (پەیمان عومەر) ی کرد بوو ، بۆچی ئەم حەز لەچاو پێکەوتن ناکات دیارە منیش دان بەم رِاستیە دەنێم کەهونەرمەند خۆ لەدەرکەوتن و دیدارە هونەریەکان دور دەگریی نمونەشم دوای هاتنم بۆ وولاتی نەرویج لەهەوڵ دان بوومە بۆ سازدانی دیدەنیەک لەگەڵ هونەرمەند دوای پەیوەندی کردنم بە هونەرمەند بەڵام هەستم دەکرد مەبەستی نەبوو زیاتر خۆی دوور دەکردەوە دواتر برِیاری دا کەبۆ کاتێکی تر خۆی پەیوەندیم پێوەبکاتەوە دوای بڵاو بونەوەی کلیپی (خولیا) لەسەر بەڵێنەکەی خۆی پەیوەندی کردەوە دیدەنیەکەمان سازدا دواتر زانیم کەپەیامنێری رِۆژنامەی خەبات لەنەرویج چەند جارێک بەر لەمن پەیوەندی پێوەکردوە بەڵام ئەو رِەتی کردۆتەوە بەڵگەشم یەکێ لەپەیامنێرەکانی رِۆژنامەی خەبات بەناوی نیاز دوای بڵاو بونەوەی دیدەنیەکە لەکوردستانەوە پەیوەندی بەمنەوەکرد و داوای ئیمایلی خاتوو پەیمان عومەری کرد بەڵام هونەرمەند داوای لێبوردنی کرد ووتی تازەدیمانەم کردووە بۆ دوای گەرِانەوەی بۆ کوردستان دوای خست .

هەموومان دەزانین ئەوکاتەی کەهونەرمەند پەیمان عومەر بۆ یەکەم جار هاتەسەر شانۆ و لەگەڵ مۆسیقا کاری کرد لەساڵی 1973 بوو نەک هەشتاکان وەک کاک ئاری باسی دەکات بەڵگەشم ئەم وێنەیە کە ئەوکات لەرێگەی مامۆستا خالید سەرکار و فرنسیس داوود لەچالاکی قوتابخانەکان دەستی بەچالاکیە هونەریەکانی کرد تا ساڵ 1977 .

بەڵگەیەکی تریشم کەهونەرمەند لەهەفتاکان کاری هونەری دەکات و خۆی بەقەرزاری
نەک دایک و باوک بەتەنها بگرە بەتیپی مۆسیقای سلێمانی و چەندین لەمامۆستایانی
دەزانی کەڕیک قسەکانی کاک ئاری ڕەت دەکاتەوەو بەناڕاست و بێمانا لەقەڵەم دەدرێت
. ئەویش خاتوو پەیمان عومەر لەساڵی 1977 ئەمجارەش لەڕێگەی ممۆستا خالید
سەرکارەوەلەتیپی مۆسیقای سلێمانی دەستی بەکاری هونەری کردووەکە سەرەتا وەک کۆرس
بەشدار بوو لەوکاتەوە مامۆستا ئەنوەر قەرەداغی ناسیوەو لەوکاتەو تا ئێستاش مامۆستا
ئەنوەر پاڵپشتی یارمەتی دەریەتی لەدیدەنیەک کە بەندەلەگەڵی سازداوە دەڵێ (
تیپی مۆسیقای سلێمانی پەرژینی ژیانمەو، ماڵێکە لەژیانما، پەروەردەی کردووم
خۆشەویستی بێ سنورم بۆی ئەگەر وەفام نەبێ ئەوا وەفام نابێ بۆ هیچ شتێ)
وەهەروەها دەڵێ (تیپی مۆسیقای سلێمانی هەموو کاتێک لەئاستی بەرزدا دەبینرێ
چونکەخوێندنگایەکە بەسەدان خوێندکاری وەک ئێمەیان پێ گەیاندوەچ لەبواری موزیک و
چ لەبواری گۆرانی) هەروەها لەبارەیئەو مامۆستا بەڕێزانەی دەوریان
هەبوەلەپێگەیاندنی، ئاماژەی بەم ناوانە کردووە (ئەنوەر قەرەداغی ، خالد سەرکار ،
صلاح ڕەووف ، ولیام یوحنا ، فرنسیس داوود) بەلگەکی ترم بۆ کاک ئاری
کەهونەرمەند لەساڵانی هەفتاکان ناسراوە نەک هەشتاکان لەیەکێ لەپرسیارەکانم دەڵێم
تۆ وەک هونەرمەندێک کەی دەرکەوتی لەچ ساڵێک ناسراوی لەوەڵامدا دەڵێ (من وەک

کچەکوردێک بەشداریم کرد لەساڵی1978لە یەکەم ڤیستیڤاڵی مۆسیقای جیهانی بەدوو گۆرانی یەکەم بەرهەم (لەباخا) کەگۆرانیەکی هونەرمەندی نەمر حەسەن زیرەک (هەی جان) لەگەڵ هونەرمەند عەبدولقادر بەیەکەوە ووتمان . وابزانم کەسێک نیە لە ئێمەگوێ بیستی گۆرانی (لەباخا) نەبوبی بەدەنگی هونەرمەند پەیمان عومەر خۆ ئەگەر خوا نەخواستە بەرێزیشت بەم گۆرانیانە نەت ناسیوە یان گوێ بیست نەبوی بڕوا ناکەم گۆرانی (هەی لیلێ) گوێ بیست نەبووبی کەگۆرانیەکی بادینیە لە دوهەم ڤیستیڤاڵی جیهانی لەبەغداد لەساڵی 1979 پێشکەشی کرد کەئاوازو دابەش کردنی مامۆستا ئەنوەر قەرەداغی بوو کە بەم گۆرانیە بەیەکەم ئافرەتی سۆرانی دادە نرێت کەگۆرانی بادینی ووتبێت وەک خۆی لەبارەی ئەم گۆرانیەوە دەڵێ لەم گۆرانیە ڕێچکەی تایبەتی خۆم گرت لەبابەت ڕێچکە یاخود ڕچەشکێنی پەیمان عومەر خۆم لەدیمانەیەک کەبۆ پاشکۆی ئەدەب و هونەری کوردستانی نوێ سازم دا ئەم پرسیارەم ئاڕاستەکرد کەخۆم بڕوام وابووە دیارەخۆشی لەم دیمانەی تیڤی زاگرۆست ئاماژەی پێکردووە بەڵگەشم بۆ ڕچەشکێنی پەیمان عومەر لەسەرەتا باسم کرد و جگەلەمەش لەم ڕۆژانە لەبەرنامەی (لەهەر باخێ ژنێ) کەخاتوو کەژاڵ ئەحمەد ئامادەو پێشکەشکەریەتی میوانداری کرا کەخۆی ئامانجی ئەم بەرنامەیە هەرجارەو میوانداری ژنێک دەکرێت کەلەیەکێ لەبوارەکانی ژیان پێشەنگ بن . خۆ ئەگەر خوا نەخواستە کاک ئاری هێشتا لەسەر قسەکانی خۆیەتی کەخاتوو پەیمان عومەر ڕچەشکێن نیەکەوایە با ناوی ئافرەتێکی سۆرانی بلێ لەکوردستانی باشوور کەپێش خاتوو پەیمان لەسەر شانۆ دەرکەوتبێت و تائێستاش بەردەوام بیت کەمەبەستەکەم هونەری گۆرانی ووتنە بەردەوام بووبێت ؟ دیارەبەر لەخۆی (چەندین ئافرەت هەبووەهەروەک پێشتر ئاماژەمان پێکرد وەخۆشی لەدیمانەکەم ناوی ئەم بەرێزانەی بردوە بەڵام بەردەوام نەبوونە (کەلسوم مەحەمەد ، صەباح ئەحمەد ، ژیان ، سمیرەنادر ، فاطمەعەلی ،چیمەن حەسەن ، ئالا عومەریش ....کەدواتر چوە بەشی شانۆ جگەلەمەش کاک ئاری نوسیوەیەتی ڕێچکەشکێن هەڵەیە ڕچەشکێن ڕاستە دیارەخاتوو پەیمان نەزمانەوانە نەنوسەر تا هەڵەی ڕێزمانی لێبگری دووەم ڕێچکەو ڕەچە هیچ جیاوازیەکیان نیە وەک یەکن تەنیا دوو زارەوەن بەپێ شوێن بەکار دێن .. لەبارەی شار شارێنە کە کاک ئاری پێی هەلچووە دیارە مەبەستی قسەکانی هونەرمەند ئەم داب و نەریتە کوردەوارییە کە کۆمەڵگاکەمان تا ئێستاش پێوە دەناڵێنێ کەزۆر بەی خەڵک قبوڵی ئەوە ناکەن کەخوشکیان یان کچیان بەشداری لەچالاکیە هونەریەکان بکەن و بێنەسەر شانۆ ئەمەش لەهەموو شارەکانی کوردستان ڕەنگی داوەتەوە کەوایە کاک ئاری بۆ دان بەم ڕاستیە نانێی ؟ ڕاستە هونەرمەند دایک و باوکی کۆیین

بەڵام وەک خۆت ئەڵێی خۆی لەدایک بووی سلێمانیە لەبارەی ئایا خاتوو پەیمان جگە لەوەی هونەرمەندێکی کوردستانییە خۆی بەکۆیی دا دەنێت یان خەڵکی سلێمانی لەدیمانەکە دەڵێت من هیچ جیاوازیەک ناکەم لەهەر شوێنەک بژیم من کوردم .
لەکۆتاییدا بەکاک ئاری دەڵێم ڕاستە تۆ لەشێوەی گلەیی بابەتەکەت نووسیبوو بەڵام لەگەڵ ئەمەشدا شێواندنی مێژوی هونەری کوردیە بۆیە لەم پێناوە لەپێناو ڕونکردنەوەی ئەم ڕاستی بۆ خوێنەران ئەم بابەتەم نووسی وەک
بیستوومە تیپی مۆسیقای سلێمانی بەسەر پەرشتی مامۆستا ئەنوەر قەرەداخی ئێستا سەرقاڵی ماڵپەڕی تایبەت بەخۆیانن زۆر لەبەرهەمەکانی بەوێنەو دەنگ بیۆگرافی دێتە بەردەستی ئازیزان بێگومان ئەم ماڵپەڕە زۆر شت بۆ ئێمەو ئێوەو هەر کەسێک بیەوێت لەمێژووی ئەم تیپە ئاگادار بیت وەیان ئەم هونەرمەندانەی کە کاریان کردووە لەم تیپە . هەروەها وەک زانیومانە کەئێستا لەچ سالێک بووە بۆ تۆو ئێمەو ئازیزان ڕوون دەبێتەوە هونەرمەند پەیمان عومەریش سەرقاڵی کردنەوەی ماڵپەڕی تایبەت بەخۆیتی کەپێک هاتووە لەبەشێک لەوێنەکانی ساڵانی ڕابردو بەشیکی زۆر لەگۆرانیەکانی بەتایبەت ئەم گۆرانیانەی کەتا ئێستا بلاونەبونەتە وەیان لەئەرشیفی تیڤیەکان نەماون ئێمەش هیوای سەرکەوتن بۆ هونەرمەند پەیمان عومەرو تیپی مۆسیقای سێمانی و سەرجەم ئەوکەسانە دەخوازین کەکار دەکەن بۆ پارێزگاری کردنی هونەری ڕەسەنی کوردی وەهەردەم بونەتە ئەستێرەیەکی گەش لەهونەری ڕەسەنی کوردی .